

БАСКИН КАО НОВА МОГУЋНОСТ У АДАПТИВНОМ ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ

Живан Н. Милошевић

Академија струковних студија Шабац, Одсек за васпитаче и медицинске сестре васпитаче, Србија

Сажетак

Спортске активности заузимају изузетно високо рангирану позицију у свакодневном функционисању лица са инвалидитетом. Експанзија адаптивних облика физичког вежбања утицала је на формирање већег броја спортских секција особа са инвалидитетом на територији мачванског округа, па је тако у Шапцу крајем 2019. године формирана баскин секција. Овај приказ је настао као потреба да се широј јавности у Републици Србији прикаже модел инклузивне игре баскин и анализирају постојећи капацитети и могућности за њен даљи развој. Циљ је представити и анализирати инклузивну игру баскин, као нову могућност у адаптивном физичком вежбању. Баскин детерминишу аутентична правила за веће стварно учешће инвалидних лица кроз «обрнуту интеграцију».

Кључне речи: АДАПТИВНА ИГРА / ШАБАЦ / СРБИЈА

Кореспонденција са аутором: Живан Милошевић, Е-mail: zivanmilosevic991@gmail.com

УВОД

Извештај Светске здравствене организације из 2022. године наводи да у свету постоји преко милијарду људи са неким обликом инвалидитета, од којих скоро 200 милиона има значајна ограничења у самосталном функционисању. Ризик за повећање броја инвалидних особа представљају све већа просечна старост становништва и пораст хроничних незаразних болести, као што су кардиоваскуларна обољења, дијабетес, канцер и ментални поремећаји (WHO, 2022). Процене већине научних студија су да међу комплетном светском популацијом егзистира 10-15% особа са инвалидитетом, што варира кроз различите степене развијености средине, као и методологије прикупљања података (WHO, 2022). Физичке активности не би требало да буду привилегија стандардне популације, него доступне свим категоријама становништва, стога Уједињене нације (UN Assembly, 2006) прописују равноправан положај особа са инвалидитетом у друштвеној заједници.

Од усвајања Конвенције УН о правима особа са инвалидитетом, дошло је до значајних промена у приступу интеграције особа са инвалидитетом у друштво. Посебно је наглашено у члану 26. ове Конвенције да је важно омогућити особама са инвалидитетом да постигну максималну независност и потпуну инклузију, што укључује подршку вршњака (UN Assembly, 2006). Иако се Конвенција јасно залаже за инклузију, она такође подржава спортска такмичења за особе са инвалидитетом, као што су Параолимпијске игре и Специјална олимпијада. Ово доводи до питања како успоставити критеријуме за учешће који одговарају принципима Конвенције, а истовремено одбацити медицински приступ инвалидитету. Ове дискусије наглашавају интеракцију између медицинских аспеката и спорта, пружајући дубље увиде у инклузију и процену инвалидитета (Beekman, et al., 2023).

Правни систем Републике Србије такође регулише положај ових особа у спорту, кроз *Закон о забрани дискриминације особа са инвалидитетом* (Службени гласник РС, бр. 33/2006) који предвиђа да су «јединице локалне самоуправе дужне да преузму мере ради обезбеђивања равноправног учешћа особа са инвалидитетом у културном, спортском и верском животу заједнице».

Предмет овог рада је игра баскин, као нова могућност у прилагођеном физичком вежбању, са акцентом на постојеће капацитете и могућности за његов даљи развој у Републици Србији. Баскин се у Шапцу развија од новембра месеца 2019. године када је одиграна прва баскин утакмица. До септембра месеца 2024. године када је формирано Спортско удружење «Баскин Шабац», ова активност је у Шапцу функционисала као део активности Спортског савеза особа са инвалидитетом Шабац. Добри резултати на међународној сцени, освојено 3. место на Другом европском купу у баскину у италијанском граду Скио, треће место на меморијалном турниру у Удинама у децембру 2023, и прво место на међународном турниру у Тортони у септембру 2024, дају потенцијал да се постојећи недостаци у виду људских ресурса и свести о важности инклузије у спорту превазиђу у будућем периоду.

СПОРТ ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Иако постоје докази науке и праксе који указују на бенефите редовне физичке активности и вежбања као алата за побољшање психо-физичког здравља опште популације, знатно мање има истраживања која се баве истом тематиком код особа са инвалидитетом (Rimmer, et al. 2010). Упркос бенефитима које доноси физичка активност, висок је проценат особа са инвалидитетом

који су неактивни (Martin, 2013). Учешће особа са инвалидитетом у организованим спортским активностима мање је него код стандардне популације. Илустрације ради, у Холандији само 32% особа са инвалидитеом се бави спортским активностима на недељном нивоу, наспрам 59% особа без инвалидитета (Hoekstra, et al., 2019). Претходна истраживања наглашавају важност активног животног стила за особе са инвалидитетом (Van der Ploeg, et al., 2004), нпр.са повредом кичмене мождине (Ginis, et al., 2012). Већина особа са инвалидитетом негује седентарни животни стил (Crnković, & Rukavina, 2013; Lui, & Hui, 2009, Rimmer, & Rowland, 2008; Diaz, Miller, Kraus, & Fredericson, 2019).

Постоје различите модификације спортова за особе са инвалидитетом, као што су кошарка у колицима (Saltan, et al., 2017), адаптирани карате (Perić, et al., 2018), адаптирани фудбал (Perić et al., 2022), парабадминтон (Janiaszyk, 2015), сурфовање (Schmid, et al., 2019), седећа одбојка (Leung, et al., 2021) и сл. Истраживања указују на користи које активности у води носе на био-психо-социјално функционисање особа са инвалидитетом (Stan, 2012). Особе које се баве кошарком у инвалидским колицима показују ниже симптоме депресије, поремећаја спавања и анксиозности, спрам оних особа са инвалидитетом које се не баве спортским активностима (Fiorilli, et al., 2013). Бављење спортом позитивно утиче на квалитет живота особа са инвалидитетом (Yazicioglu, et al., 2012), као и на степен задовољства сопственим животом (Nemček, 2016). Истраживања такође указују на повећање квалитета живота особа са инвалидитетом које су се бавиле седећом одбојком (Bagarić, et al., 2016).

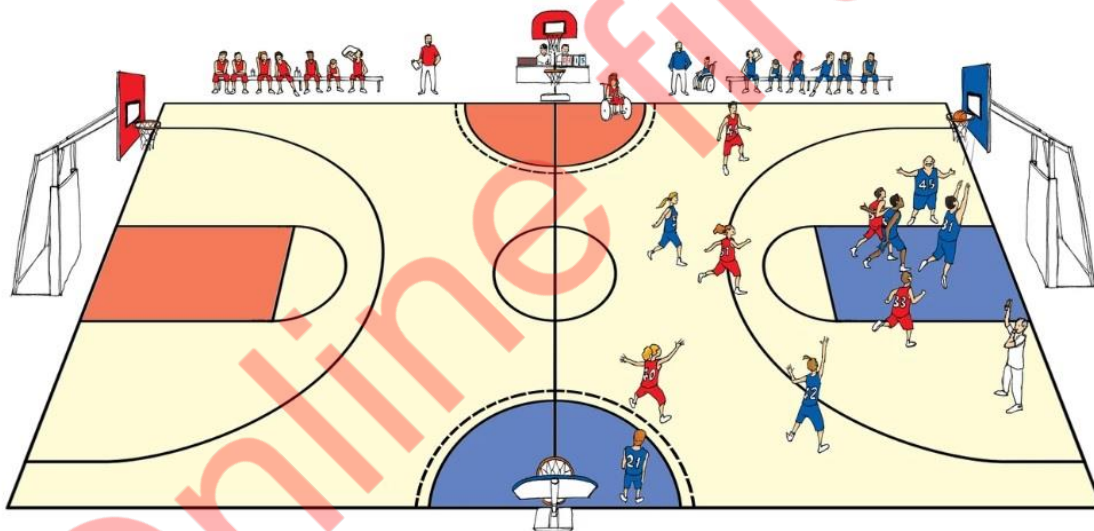
У студијама са експерименталним фактором, утврђено је побољшање аеробне способности особа које су се бавиле кошарком у колицима (Skucas, & Pokvytyte, 2017). Истраживања указују на повећање параметара снаге код особа са инвалидитетом након осмонедељног третмана који је подразумевао метод понављајућих напрезања кроз вежбу потисак са груди (Turbanski, & Schmidtbleicher, 2010). Поред позитивног дејства на психо-физичке способности и независност особа са инвалидитетом, спортске активности представљају и фактор социјалне интеграције и могућност економске и професионалне сатисфакције. Стога је потребно на свим нивоима подстицати укључивање што већег броја особа са инвалидитетом у спортска дешавања (Kljajić, et al., 2013).

Статистички подаци указују да је у Савезу за спорт и рекреацију инвалида Србије у 2009. години било регистровано око 17000 спортиста са инвалидитетом, што је представљало тек нешто више од 2% укупног броја особа са инвалидитетом у Србији (Kasum, 2019). Истраживања указују да спортске активности доприносе бољем квалитету живота особа са инвалидитетом кроз лакше обављање свакодневних обавеза, бољу комуникацију са окружењем, нижи степен усамљености, снажнији осећај среће, побољшано физичко и психичко здравље, те већи ступањ задовољства сопственим животом (Lazić, & Varić, 2013). Физичка активност може позитивно да утиче на параметре кардиореспираторне издржљивости, мишићне снаге и флексибилности особа са инвалидитетом, уколико се примењује строго дозирањем и контролисано и у складу са индивидуалним ограничењима сваког појединца (Seaman, et al., 1999). Утврђене су позитивне промене након упражњавања спортских активности, попут бољег расположења и регулације стреса, побољшања квалитета живота, лакше и брже интеграције појединца у друштвену заједницу (Vanderstraeten, & Oomen, 2010). Стога се рекреативно или такмичарско бављење спортом за особе са инвалидитетом препоручује као једна врста терапије, али и стил живота (Kasum, 2019).

ИНКЛУЗИВНА ИГРА БАСКИН

Игра баскин омогућава учешће особама са различитим групама инвалидитета, било физичким или интелектуалним, да скупа са особама без инвалидитета играју у истом тиму. Игра је осмишљена тако да буде инклузивна, и да се одвија уз мале адаптације постојећих терена за кошарку, уз употребу модификоване опреме, предефинисаних улога играча у игри, као и самих принципа обучавања (Kiurpis, 2021).

Терен за игру је прилагођен специфичностима активности и улога у тиму (Слика 1). Баскин се игра на терену стандардних кошаркашких димензија, на коме се поред два регуларна, налазе и два бочна коша на периметру половине терена, са висином од 2м до 2.2м. На терену су уцртане и две полукружне области са полупречником од три метра, подељене у три сектора. Испод бочног коша је могуће додати још један нижи кош за играче са улогом 1, минималне висине 1м, а максималне висине 1,20м. Две полукружне области могу да се обележе лепљивом траком. У игри се користи лопта за минибаскет која може да се замени (само за играче са улогом 1, другим лоптама различитих димензија и тежина – нпр. лоптица за тенис).

Слика 1 Терен за баскин (<https://internationalbaskin.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/07/baskins-presentation-en-compressed.pdf>)

Баскин представља физичко вежбање које окупуља људе најразличитијих спортских вештина, од почетника до категорисаних играча, без обзира на полну, етничку, верску, културолошку припадност, али и поливалентне облике инвалидности – моторни, чулни, интелектуални (Enrico, et al., 2019). Баскин је врста обрнуте интеграције јер су на терену истовремено заједно особе са и без инвалидитета. Особе без инвалидитета су у мањини, што је веома интересантна ситуација у односу на свакодневни живот и општу популацију, где особе са инвалидитетом представљају мањину. Стога, један од задатака баскина је и интеграција и инклузија кроз спорт, пружајући свим учесницима прилику да равноправно доприносе и учествују у игри (Garel, 2018).

Баскин је облик игре из «породице» кошарка. Кошарка је инспиративна дисциплина и из ње се екстраполирају главна правила и основе баскина (Anzivino, 2015). По смислу је инклузиван, по суштини такмичарска активност, по вредносним аспектима ради се о игри једнаких могућности свих актера, узимајући у обзир њихова телесна оштећења и валоризујући њихов потенцијални

утицај на коначни резултат (Bodini, et al., 2010). У баскину се задржава један од основних постулата кошарке, а то је погодити кош бацањем лопте. Ипак, смисао кошарке је допуњен увођењем додатних обруча, нових зона и нових правила прилагођених улогама играча из стандардне и инвалидне популације. Основне разлике између традиционалне кошарке и баскина приказане су у Табели 1 (Lolli, Vescovi, Iaia, & Chiarugi, 2024).

Табела 1 Неки од дескриптора традиционалне кошарке и баскина

Дескриптори	Баскин кошарка	Стандардна кошарка
Кошеви	4 (6)	2
Области напада	2	1
Области одбране	2	1
Тип лопте	Величина 5 (минибакет) и друге мање или различите лопте за играче у улози 1	Само један тип лопте величина 7 (или 6 за даме)
Играчи на терену	6 хетерогених	5 исте «категије»
Време игре	4 четвртине по 8 минута	4 четвртине по 10 минута
Лимит акције игре	30 секунди (само у последњој четвртини и евентуалним продужецима)	24 секунде
Поседовање лопте	Скок за лопту на центру на почетку сваке четвртине	Почетно скакање за лопту, затим правило о наизменичном поседовању
Замене	Неограничено (сваки играч у протоколу МОРА да уђе у игру, иначе тим губи утакмицу)	Неограничено
Бонус фаулови	Не рачуна се број тимских фаулова (бонус по времену за улогу 5 у последња два минута последње четвртине и сваком евентуалном продужетку)	Рачуна се број тимских фаулова
Повратак лопте у одбрамбену зону	Правац игре је слободан. Не постоје прекршаји од 3 секунде и 8 секунди	Једном када тим пређе у зону напада, не може се вратити у зону одбране.

Како наводе Rosa, & Madonna (2019), правила су морала да буду измењена како би се прилагодила учесницима, а не обрнуто, односно, као и да прилагођавањем правила, у складу са улогом у тиму, свако мора бити у стању да искаже своје реалне вештине и способности.

Баскин није само пука игре већ аутентични облик вежбања који искључује патернализам (Magnanini, 2017). Чак и људи са највишим степеном инвалидитета могу постати заслужни активни субјекти у остваривању победе на утакмици (Moliterni, & Mastangelo, 2016). На тај начин се свим учесницима, без обзира на степен инвалидитета, омогућава да партиципирају у игри и допринесу учинку своје екипе, у складу са степеном својих моторичких способности.

Баскин је изузетан пример *спорта за све* који се заснива на постулатима педагошког поверења, уважавања личности, емпатије и сарадње и других пожељних био-психо-социјалних карактеристика појединца (Magnanini, & Trull, 2015). Његова основна максима је да треба размишљати о томе шта особа са инвалидитетом може, а не шта не може да уради «*Think about abilities not disabilities*».

Институционализација спорта, па и његове инклузивне стране, истиче потребу за развојем стратегија за унапређење структуре и друштвене релевантности спортских клубова кроз процесе

социјалне инклузије особа са инвалидитетом. Посебан нагласак је на пружању подршке ангажованим и компетентним тренерима кроз адекватне друштвене али и финансијске награде. Не мали обим прилагођавања се очекује од инфраструктуре кроз могућности за њено адаптирање потребама разликоликости корисничких група, што у случају баскина чини једно од битних предуслова за реализацију активности (Al Harthy, et al., 2024). Резултати праћења такмичарске активности, којима се, између осталог вредновао допринос укупном резултату екипе у односу на улогу у тиму, током једне италијанске баскин сезоне (Sisti, et al., 2019), показали су да су од пресудног значаја били поени играча са најтежим облицима инвалидности.

СПЕЦИФИЧНЕ УЛОГЕ ИГРАЧА И ТЕРЕН ЗА ИГРУ

Сваком учеснику се додељује нека улога. Стога се полази од принципа да су у овој игри важне вештине и способности свих играча. Успех зависи од појединачног доприноса, ако свако допринесе максимумом индивидуалних атрибута.

Свака улога у тиму конфронтира се подударној улози противничке екипе, чиме се стичу равноправна сучељавања која су стога стимулативна пре свега за особе са инвалидитетом које су углавном лишене преузимања одговорности. Па се тако у игри признаје свакој улози ниво тежине имајући у виду почетну ситуацију сваког спортисте, погодак који постигне пивот вреди 3 поена, као и погодак играча са улогом број 5. Детаљнија правила објашњена су у документу 18. Ревизије званичних правила игре баскин (Baskin Italy, 2023).

Сваки учасник добија једну од пет улога која је прилагођена његовим способностима и особинама. Те улоге имају јасно дефинисане задатке које сваки члан тима треба да испуни како би допринео групи. Овај приступ не само да помаже у унапређењу индивидуалних вештина, већ и подстиче осећај одговорности према тиму. Укључивањем свих чланова, без обзира на њихове физичке или менталне способности, ствара се окружење које промовише сарадњу и заједништво, чиме се јача и тимска динамика.

Играчи су подељени у односу на пет улога у тиму, и то на основу нивоа овладаности есенцијалним вештинама, антропомоторичким способностима, битно је нагласити да се класификација играча по улогама врши не на основу медицинске анамнезе већ према функционалним способностима. У баскину, важност правилне класификације је кључна за стварање окружења које подстиче развој и омогућава свим играчима да дају свој максимум, уважавајући принцип *«против мог супарника ја то могу!»*. Неискусан класификатор може довести до ситуације у којој се играч са бољим физичким способностима, али мањим тренажним искуством, може сврстати у исту класу с искуснијим играчима који имају теже облике инвалидитета. Зато је важно да класификација буде заснована на функционалним способностима играча, а не искључиво на медицинским критеријумима. То значи да се играчи класификују у одређену улогу према моторичким тестовима и техничко-тактичким вештинама, као и на основу посматрања њиховог понашања у различитим ситуацијама игре. Детаљи, везани за систем класификације улога, описани су у прилозима Италијанске баскин федерације за класификацију на основу моторичких способности (Federazione Italiana Pallacanestro, 2014a) и систему евалуације улога играча, на основу посматрања играча у ситуационим условима баскин игре (Federazione Italiana Pallacanestro, 2014b).

Екипа броји 6 играча на терену. Правилима су предефинисани играчи са следећим улогама, и то:

Играч са улогом 1, особа са инвалидитетом која не може да се креће самостално, чак ни у инвалидским колицима, зависи од помоћи других. Шутира из колица, без могућности да њима пивотира. Позициониран је у бочном сектору, а његови саиграчи улога 3, 4, и 5 могу да му донесу лопту. Ако је лопта превелика, може је заменити мањом, коју сам бира, а та лопта се поставља на тло испод бочних кошера. Играч улоге 1 не може бити ометан од стране других играча приликом извођења шута. Уколико је играч физички ограничен тако да није у могућности да савије зглоб шаке или лакта, шут на кош се може прилагодити путем постављања лопте на клизач без ивица, унутар уобичајених 10 секунди. Дужина клизача мора бити најмање шест пута већа од пречника лопте, а његова ширина не сме бити већа од двоструког пречника лопте. Улога тих играча је 1С.

Играч са улогом 2, особа са инвалидитетом, који има делимичну или потпуну способност коришћења руку за шут, може постизати поене на бочне кошере и може ходати по терену. Поседује способност самосталног кретања унутар терена. Позициониран је у бочном сектору. Уколико је у улози 2, играч у инвалидским колицима, онда он мора самостално да покреће инвалидска колица и дрибла два пута пре него што изведе шут на бочни високи кош. Уколико играч са улогом 2 може да трчи, добија подкатогију играча улоге 2Р, што значи да шутира изван неконинуиране линије 3.70м, удаљене од обруча и има 7 секунди за шут. Уколико играч са улогом два поседује такав облик инвалидности који га онемогућава да наведене радње обави самостално, играч из поља који му је донео лопту, постаје његов помоћник (тутор), стога овај играч добија подкатогију 2Т.

Играч са улогом 3, особа је са или без инвалидитета. Поседује потпуну или делимичну способност употребе руку и стога може постизати поене на традиционални кош. Креће се по терену, може да шутира и на традиционални кош, али и на високи бочни кош, ако је изван обележене области – континуиране линије 3м. Може постићи три поготка по једној четвртини баскин игре која траје 8 минута. Важно је напоменути да играчи са улогама 4 и 5 не смеју да чувају играче са улогом 3 и не смеју му украсти лопту нити улазити у његов «цилиндар». Изузетак од овог правила је приликом офанзивног или дефанзивног скока у игри. Под појмом цилиндра у баскину подразумева се замишљени тродимензионални простор који обухвата тело играча, а протеже се изнад и око њега. Овај термин у баскину користи се у контексту тога, да ако играч више улоге наруши простор играча ниже улоге, то може бити основ за досуђивање личне грешке (Baskin Italy, 2023).

Играч са улогом 4, особа са или без инвалидитета. Поседује потпуну или делимичну способност употребе руку и стога може постизати поене на традиционални кош. Оно што га разликује од улоге 3, јесте брзина у извођењу основних кошаркашких вештина. Може шутирати само на традиционални кош и мора водити лопту дриблањем. Постигнути кош улоге 4 може вредети два или три поена у зависности да ли је шут изведен унутар или изван подручја за три поена.

Играч са улогом 5, особа без инвалидитета, влада свим основним елементима баскина, као што су вођење лопте, шутирање, продор, додавање, одбрана и поседује високу брзину. Неретко је то особа која се бави рекреативно кошарком. Играч са улогом 5 шутира на традиционални кош и може чувати само друге играче са улогом 5. Пружа подршку једном од својих саиграча са улогом 1, 2 или 3, помажући им вербално у игри када су у поседу лопте. Физичку помоћ у позиционирању играча са улогама 1 и 2 може извршити приликом доношења лопте овим улогама у бочни сектор у смислу помагања у позиционирању приликом извођења њиховог шута.

ПОТЕНЦИЈАЛИ БАСКИНА КАО АДАПТИВНЕ ИГРЕ

Баскин, слично кошарци особа у инвалидским колицима, носи са собом мноштво непредвидивих ситуација и окружење које се константно мења, сходно чему подстиче апстрактно размишљање и одабир релевантних сензорних информација. Сви ови процеси индиректно могу помоћи у свакодневним ситуацијама суочавања са промењивим окружењем свакодневног живота инвалидних лица. Примена у профилактичком контексту, отвара нове могућности за терапију, рехабилитацију и социјалну интеграцију, што баскин сврстава у корисне моторичке игре (Sisti, et al., 2019). Неједнакост у вештинама, морфологији, локомоцији, моторичким способностима играча умањује се кроз унутрашњу природу игре, која смисао надигравања сагледава кроз уважавање моторичких и когнитивних могућности свих играча, укључујући и оне са највећим потешкоћама (Legrand, et al., 2017).

Адаптивне моторичке активности, попут баскина, могу имати позитиван утицај на ментално здравље. Такмичарско надигравање повећава ниво ендорфина, што доводи до побољшања расположења и смањења симптома депресије, анксиозности и бољег сна (Malm, et al., 2019; Najafabadi, et al., 2023). Поред тога, тимска природа игре и инклузивна средина доприносе осећају припадности и самопоштовања код учесника, што је од великог значаја за психолошко благостање (Fiorilli, et al., 2013). Низак ниво активности код особа са инвалидитетом, може смањити њихову кардиореспираторну издржљивост, мишићну снагу и флексибилност, што све доводи до ограничења функционалне независности и повећање ризика од појаве хроничних болести и других негативних исхода по здравствени статус индивидуе (Washburn, et al., 2002).

Учешће у вежбању помаже одржавању и побољшању кардиоваскуларног здравља, повећању мишићне снаге и издржљивости, као и побољшању опште моторичке координације (Blauwet, 2019; Najafabadi, et al., 2023). Редовно бављење физичким вежбањем може довести до смањења ризика од хроничких обољења, као што су дијабетес тип 2, хипертензија и гојазност, која су чешћа код особа са инвалидитетом, услед седентарног начина живота (Turbanski, & Schmidtbleicher, 2010). Поред унапређења просоцијалног понашања, учењу нових вештина и развоју моторичких способности особа са инвалидитетом, надигравање у баскину може утицати на перформансе које се могу посматрати битним на укупно здравље играча стандардне популације, као што је повећање аеробне моћи играча са улогом 5 (Galvani, et al., 2018). Такође, резултати експерименталних студија указују на потенцијале баскина у побољшавању просоцијалног понашања, креативности и емоционалне интелигенције код младих играча са и без интелектуалног инвалидитета, након четворомесечног учешћа у тренинзима баскина (Moliterni, & Mastangelo, 2016).

Овакав приступ представља значајан исокрак у промишљању о капацитету игре да мења појединца. Наглашава важност коришћења игре као средства за побољшање здравља и промовисање друштвене инклузије на свим нивоима. Баскин је добар пример инклузивне игре који је осмишљен тако да укључи људе са различитим способностима, промовишући тимски дух и заједништво (Belfiore, & Tafuri, 2023). Усредсређеност на особу и његове био-психо-социјалне атрибуте, пре него на резултат, истиче смисао спорта као педагошке и социјалне активности.

ЗАКЉУЧАК

Иако постоји недостатак јасних чињеница о баскину игри као средству остваривања филозофије спорта за све, евидентан је њен психомоторни и социјални ефекат, као и значајан потенцијал за њен развој у Србији.

Пут развоја може бити и подстицање сазнајног процеса, којим би се детаљније анализирали баскин и његови утицаји на различите просторе моторике појединца, просоцијално понашање, али и одређење смисла баскина као спортске гране. Пажњу треба посветити и практичној промоцији Игре кроз организацију јавних промоција и формирање више правних лица, као спортских удружења на територији Србије и стварање лигашког система такмичења, али и развијање програма подршке за учеснике и њихове породице. Да би се то остварило, добра полазна основа била би интегрисати баскин у физичко васпитање у образовни систем Републике Србије по узору на италијански модел.

Иако особе са инвалидитетом могу учествовати у физичком вежбању у складу са ограничењима здравља, и даље се уочава неприлагођеност система за њихов прихват у регуларне спортске организације. Модели инклузивне праксе попут паралелних активности, активности обрнуте интеграције и активности модификације, доказано присутни у баскину, могли би представљати примере добре праксе регуларног спорта.

Могућности примене баскина повезане су са развојем моторичких способности играча, развојем њихових когнитивних способности (опажања, учења, закључивања), смањењем агресивности, регулисањем анксиозности, унапређењем социјалне мреже, толеранције и комуникације. Контакти са саиграчима, тренером, и противничким играчима, подстичу комуникације међу учесницима и уче појединца управљању емоцијама.

Кроз модификацију правила игре, пре свега кроз њену кодификацију, може се утицати и на поштовању друштвених правила, уважавању других актера игре, посвећености у постизању циљева, лојалности својој екипи, тачности и правремености у извршавању задатака.

Многоструке модификације простора за игру могу бити подстицајна средина за стицање повећања вештина просторно-временске оријентације и доброг нивоа моторичке аутономности.

Један од циљева савременог васпитно-образовног рада је максимално укључивање свих учесника у наставу, баскин је подесан садржај за његово остваривање. Промоција игре, кроз теоријске и практичне основе, лиценцирање тренера и судија, семинари за наставнике физичког васпитања, изналажење могућности за имплементирање баскина као изборног предмета у вишим разредима основне школе, могле би бити делотворне стратегије за његов даљи развој.

ЛИТЕРАТУРА

1. Al Harthy, S. S., Hammad, M. A., & Awed, H. S. (2024). The Role of Sports Clubs in Promoting Social Integration among People with Disabilities in Saudi Arabia. *Journal of Disability Research*, 3(2).
2. Anzivino, R. (2015). *Baskin a 360°: Teoria, tecnica e tattica*. Trento: Erickson.
3. Assembly, U. G. (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities. *Ga Res*, 61, 106.
4. Bagarić, K., Tudor, A., & Ružić, L. (2016). Povezanost sjedeće odbojke s odabranim aspektima kvalitete života sportaša s invaliditetom. *Hrvatski sportskomedicinski vjesnik*, 31(2), 70-78.
5. Baskin Italy. (2023). *Game rules for Baskin sports discipline (Rev. 18)*. https://irp.cdn-website.com/dbb225e6/files/uploaded/Game_Rules_for_Baskin_Sports_Discipline_%28Rev._18%29_%281%29.pdf
6. Beekman, R., De Keyzer, F., & Ogenhaffen, T. (2023). Disability-Specific Sporting Competitions and the UN CRPD: Segregation as Inclusion?. *Laws*, 12(3), 50.
7. Belfiore, P., & Tafuri, G. (2023). Didactics, Pedagogy and Sport in Inclusion Processes. *International journal of education and evaluation*, 9(11), 149-158.

8. Blauwet, C., & Willick, S. E. (2012). The Paralympic Movement: using sports to promote health, disability rights, and social integration for athletes with disabilities. *PM & R: the journal of injury, function, and rehabilitation*, 4(11), 851-856.
9. Bodini, A., Capellini, F., & Magnanini, A. (2010). Baskin... uno sport per tutti. *Milano: FrancoAngeli*.
10. Chawla, J. C. (1994). Sport for people with disability. *British Medical Journal*, 308(6942), 1500-1505.
11. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. New York: United Nations; 2006.
12. Crnković, I., & Rukavina, M. (2013). Sport i unapređenje kvalitete života kod osoba s invaliditetom. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 49(1), 12-24.
13. Diaz, R., Miller, E. K., Kraus, E., & Fredericson, M. (2019). Impact of adaptive sports participation on quality of life. *Sports medicine and arthroscopy review*, 27(2), 73-82.
14. Enrico, M., De Toni, M., & Maulini, C. (2019). Baskin: quando lo sport è per tutti. Una esperienza partecipativa che favorisce l'inclusione. *Etica per le professioni*, 3, 97-104.
15. Federazione Italiana Pallacanestro. (2014b). *Grid of evaluation*. https://irp.cdn-website.com/dbb225e6/files/uploaded/EN_GRID_of_EVALUATION.pdf
16. Federazione Italiana Pallacanestro. (2014a). *Classificazione (rev05)*. <https://irp.cdn-website.com/dbb225e6/files/uploaded/3a+TEST+Classificazione+%28rev05%29.pdf>
17. Fiorilli, G., Iuliano, E., Aquino, G., Battaglia, C., Giombini, A., Calcagno, G., & Di Cagno, A. (2013). Mental health and social participation skills of wheelchair basketball players: a controlled study. *Research in developmental disabilities*, 34(11), 3679-3685.
18. Galvani C., Bruseghini P., Bianco M., Palmieri V., Gianfelici A. (2018) Baskin. *Medicina Dello Sport*; 71:296-307.
19. Garel, J. P. (2018). Jeux sportifs collectifs et handicap. Genèse de pratiques partagées innovantes 1. *La nouvelle revue-Éducation et société inclusives*, 81(1), 123-142.
20. Ginis, K. A. M., Jörgensen, S., & Stapleton, J. (2012). Exercise and sport for persons with spinal cord injury. *PM&R*, 4(11), 894-900.
21. Hoekstra, F., Roberts, L., van Lindert, C., Martin Ginis, K. A., van der Woude, L. H., & McColl, M. A. (2019). National approaches to promote sports and physical activity in adults with disabilities: examples from the Netherlands and Canada. *Disability and rehabilitation*, 41(10), 1217-1226.
22. Janiaczyk, M. (2015). Para-badminton-sport for people with disabilities. *Fizjoterapia*, 23(4), 66.
23. Kasum, G. (2019). Disabled sports: Steps towards a reduced exclusion and a new value paradigm of the Serbian society. *Fizička kultura*, 73(1), 23-39.
24. Kiuppis, F. (2021). Disability inclusion in sport for all: Baskin as a best practice model. In *Research Handbook on Sports and Society* (pp. 291-306). Edward Elgar Publishing.
25. Kljajić, D., Dopsaj, M., Eminović, F., & Kasum, G. (2013). Sport in rehabilitation of persons with impairments. *Zdravstvena zaštita*, 42(3), 58-66.
26. Lazić, A., & Barić, R. (2013). Doprinos sporta kvalitetu života sportaša s invaliditetom. *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*, 9(33), 244-246.
27. Legrand, M., Dugas, E., Meziani, M., & Collard, L. (2017). Interactions et mise en jeu corporelle à l'école. Le cas d'élèves en difficulté d'adaptation motrice. *Les cahiers internationaux de psychologie sociale*, (2), 157-188.
28. Leung, K. M., Chung, P. K., Chu, W., & Ng, K. (2021). Physical and psychological health outcomes of a sitting light volleyball intervention program on adults with physical disabilities: a non-randomized controlled pre-post study. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 13(1), 100.
29. Lolli, D., Vescovi, M., Iaia, M., & Chiarugi, E. (2024). Working methods referees [Power Point prezentacija]. https://drive.google.com/drive/folders/15znr_jpw_eXBFiDCJFXvdq4xh8_0FpGs.
30. Lui, K. C., & Hui, S. S. (2009). Participation in and adherence to physical activity in people with physical disability. *Hong Kong Physiotherapy Journal*, 27(1), 30-38.
31. Magnanini, A. & Trull, P. E. (2015). Sport for All: Italian model. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3(2), 113-126.
32. Magnanini, A. (2017). Inclusive coach between theory and practice. *International Journal of Sport Culture and Science*, 5(4), 364-374.
33. Malm, C., Jakobsson, J., & Isaksson, A. (2019). Physical activity and sports—real health benefits: a review with insight into the public health of Sweden. *Sports*, 7(5), 127.
34. Martin, J. J. (2013). Benefits and barriers to physical activity for individuals with disabilities: a social-relational model of disability perspective. *Disability and rehabilitation*, 35(24), 2030-2037.
35. Moliterni, P., & Mastrangelo, M. E. (2016). Verso il canestro e oltre! Baskin per promuovere inclusione e prosocialità: uno studio pilota. *Italian Journal of Special Education for Inclusion*, 4(2), 171-188.
36. Najafabadi, M. G., Shariat, A., Anastasio, A. T., Khah, A. S., Shaw, I., & Kavianpour, M. (2023). Wheelchair basketball, health, competitive analysis, and performance advantage: a review of theory and evidence. *Journal of Exercise Rehabilitation*, 19(4), 208.
37. Nemček, D. (2016). Life satisfaction of people with disabilities: a comparison between active and sedentary individuals. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(2), 1084-1088.

38. Perić, D. B., Milićević-Marinković, B., & Djurović, D. (2022). The effect of the adapted soccer programme on motor learning and psychosocial behaviour in adolescents with Down syndrome. *Journal of Intellectual Disability Research*, 66(6), 533-544.
39. Perić, D., Salapura, S., Dzinović-Kojić, D., & Nešić, M. (2018). Effects of adapted karate program in the treatment of persons with mild intellectual disability. *Archives of Budo*, 14, 159-167.
40. Rimmer, J. H., & Rowland, J. L. (2008). Health promotion for people with disabilities: Implications for empowering the person and promoting disability-friendly environments. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 2(5), 409-420.
41. Rimmer, J. H., Chen, M. D., McCubbin, J. A., Drum, C., & Peterson, J. (2010). Exercise intervention research on persons with disabilities: what we know and where we need to go. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 89(3), 249-263.
42. Rosa, R., & Madonna, G. (2019). Strategie educative per l'Inclusione Sociale: Biodanza SRT e Baskin. *Giornale Italiano di Educazione alla Salute, Sport e Didattica Inclusiva*, 3(1), 31-41.
43. Saltan, A., Bakar, Y., & Ankarali, H. (2017). Wheeled mobility skills of wheelchair basketball players: a randomized controlled study. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 12(4), 390-395.
44. Schmid, S. M., Short, C. T., & Nigg, C. R. (2019). Physical Activity & People with Disabilities-A Qualitative Process and Outcome Pilot Evaluation of the Non-Profit Organization AccesSurf Hawai'i. *Hawai'i journal of medicine & public health: a journal of Asia Pacific Medicine & Public Health*, 78(2), 52-60.
45. Seaman, J. A., Corbin, C., & Pangrazi, B. (1999). Physical Activity and Fitness for Persons with Disabilities. *Research Digest*3(1), 1-6.
46. Sisti, D., Amatori, S., Bensi, R., Vandoni, M., Calavalle, A. R., Gervasi, M., Lauciello R., Montomoli, C., & Rocchi, M. B. (2019). Baskin—a new basketball-based sport for reverse-integration of athletes with disabilities: an analysis of the relative importance of player roles. *Sport in Society*, 1-9.
47. Skucas, K., & Pokvytyte, V. (2017). Short-term moderate intensive high volume training program provides aerobic endurance benefit in wheelchair basketball players. *The Journal of sports medicine and physical fitness*, 57(4), 338-344.
48. Stan, A. E. (2012). The benefits of participation in aquatic activities for people with disabilities. *Medicina Sportiva*, 8(1), 1737-1742.
49. Turbanski, S., & Schmidbleicher, D. (2010). Effects of heavy resistance training on strength and power in upper extremities in wheelchair athletes. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 24(1), 8-16.
50. Van der Ploeg, H. P., Van der Beek, A. J., Van der Woude, L. H., & Van Mechelen, W. (2004). Physical activity for people with a disability: a conceptual model. *Sports medicine*, 34, 639-649.
51. Vanderstraeten, G., & Oomen, A. (2010). Sports for disabled people: a general outlook. *International journal of rehabilitation research*, 33(4), 283-284.
52. Washburn, R. A., Zhu, W., McAuley, E., Frogley, M., & Figoni, S. F. (2002). The physical activity scale for individuals with physical disabilities: development and evaluation. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 83(2), 193-200.
53. WHO (2022). *Global report on health equity for persons with disabilities*. World Health Organization.
54. Yazicioglu, K., Yavuz, F., Goktepe, A. S., & Tan, A. K. (2012). Influence of adapted sports on quality of life and life satisfaction in sport participants and non-sport participants with physical disabilities. *Disability and Health Journal*, 5(4), 249-253.
55. Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом. Службени гласник РС бр. 33/2006

Интернет извори:

1. <https://internationalbaskin.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/07/baskins-presentation-en-compressed.pdf>